

Utredning av Raä 49 och Raä 133 Alnö socken, Sundsvall.

Fastigheter Alnö-Nysäter 2:34. 2:29, 2:36 Alnö socken.
Sundsvalls kommun. Medelpad. Västernorrlands län

Rapport 2014:13
Maria Lindeberg, Ola George

Murberget Läns museet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Utredning av Raä 49 och Raä 133 Alnö socken, Sundsvall. Rapport nr 2014:13

© Murberget Läns museet Västernorrland, Maria Lindeberg, Ola George
Härnösand 2014
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte	6
Metod	7
Områdesbeskrivning och fornlämningsmiljö	7
Redovisning av arbetet	13
Tolkning och resultat	15
Tekniska och administrativa uppgifter	16
Referenser	16
Bilagor	17
1. Kartor	19
2. Fotolista med ”kontaktkarta”	21
3. Utdrag från fmis	24

Sammanfattning

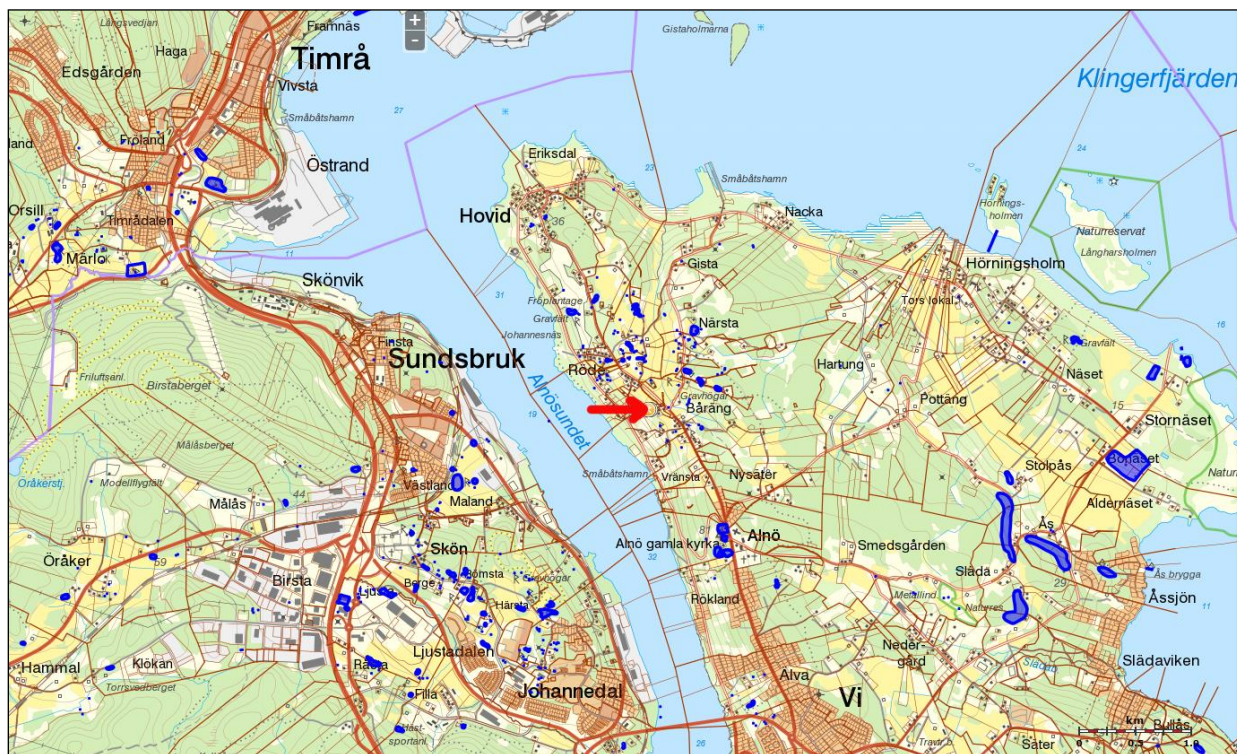
Utredningen visade att inga tydliga rester finns av den tidigare undersökta stensättningen Raä133:1. Stensättningen Raä 133:2 mättes in och i samband med inmätningen uppmärksammades flera andra stenformationer i hagen som troligen utgör rester efter stensättningar.

Högformationen Raä 49 visade sig av allt att döma inte vara någon grav, utan rester efter gropgrävning/täktverksamhet i backen intill.

Området ingår i riksintresseområdet och Raä 133:2 med omgivande ytor bör betraktas som en fornlämning, där även stengärdesgården och den intilliggande ängsmarken ingår.

Inledning

Under maj 2014 utredde Murberget Länsmuseum Västernorrland fornlämningsmiljön vid Raä 49, och 133:1 och 133:2. Anledningen till den arkeologiska utredningen var att markägaren ville veta vilka restriktioner som fanns vid markanvändningen. Utredningen skulle fastställa status för Raä 49, utbredning av Raä 133:2 och om det fanns rester kvar av Raä 133:1, en stensättning som undersöktes 1938 (Ekelund 1939).

Figur 1. Översiktskarta med fornlämningarna markerade med blått. Platsen för utredningen markerad med röd pil.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa status för Raä 49, som var registrerad som fornlämningsliknande lämning (övrig kulturhistorisk lämning). Frågan blev aktuell då markägaren ville få besked om vilka restriktioner som fanns för markanvändningen och om någon yta inom fastigheten kan styckas av och bebyggas.

I samband med ovanstående ärende upptäckte länsstyrelsen en del oklarheter kring den närliggande fornlämningen Raä nr 133. Ortofoton indikerade att omfattande markarbeten skett på denna plats någon gång på senare år. En rektifiering av en kartering utförd 1938 av Raä 133:1 och Raä 133:2 indikerar att Raä nr 133:2 även har en felaktig position i fmis (vilket även kan anas på ortofotot).

Utredningen skulle därför också ta reda på om något återstod av Raä 133:1 (stensättning) samt fastställa positionen för Raä 133:2 (stensättning). Enligt Ekelunds rapport 1939 ska Raä 133:1 ha undersökts och borttagits 1938, men enligt fmis revideringsinventering 1988 fanns då rester kvar.

Målgrupperna var främst Länsstyrelsen, berörda fastighetsägare och Sundsvalls kommun.

Metod

För att fastställa status för Raä 49, som var höglignande, grävdes ett schakt i mitten av anläggningen och jorden sållades för att påvisa eventuella fynd.

För att få bra positioner på Raä 49 och 133:2 mättes anläggningarna in med RTK-GPS. Även en stengärdesgård och några andra formationer mättes in.

För Raä 133:1 besiktigades området okulärt.

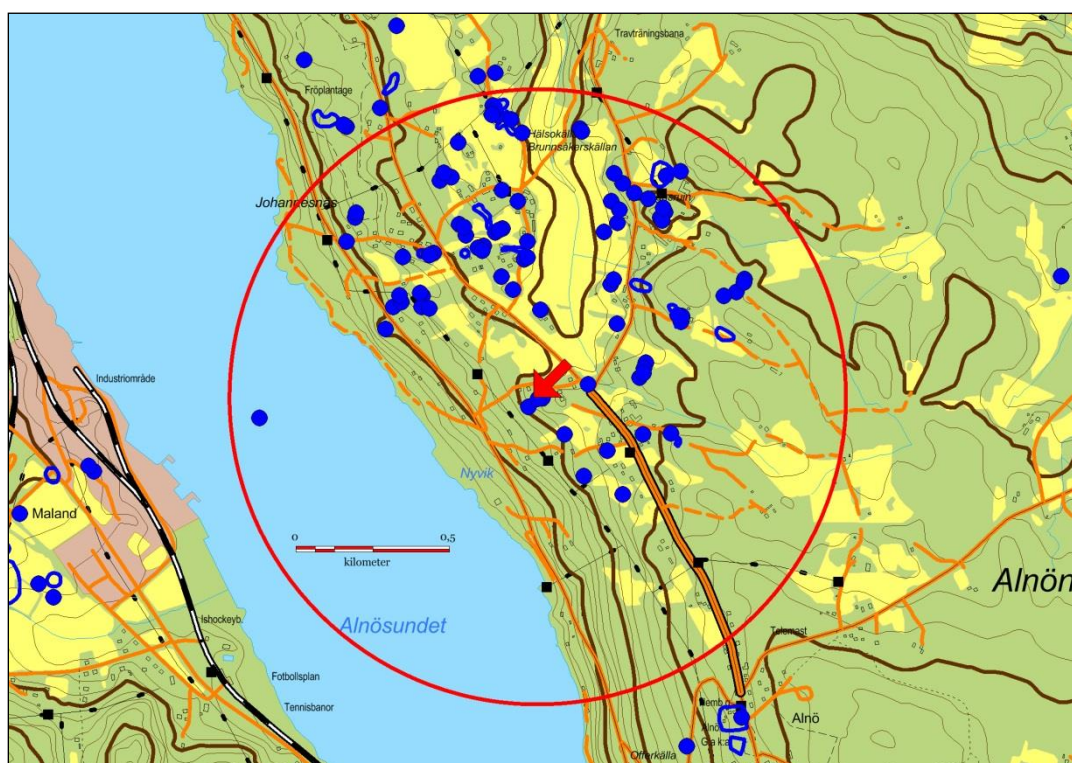
Områdesbeskrivning och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet ligger inom riksintresseområdet Norra Alnön.

Motiveringen för riksintresset är: "Odlingslandskap med lång bebyggelsekontinuitet och däri insprängda industrimiljöer som speglar sågverksepoken och industrialismens genombrott vid 1800-talets senare del då Alnön var "de sexton sågarnas ö" samt en kyrkomiljö".

Uttrycken för riksintresset är:

"Välbevarade bymiljöer, gravfält och storhögar från järnålder samt strategiskt lokaliserad tidigmedeltida kyrka och eventuell kastallämning. Omedelbart intill ligger monumental 1890-talskyrka, ritad av Ferdinand Boberg. I norra delen av miljön vittnar bl.a. bebyggelsen i Hörningsholm, Nacka, Eriksdal, Hovid och Johannesvik om den koncentration av sågverk som uppstod i området under 1800-talets senare del. Landets första föreningslokal Folkets hus på landsbygden byggdes här 1896, Tors lokal i Hörningsholm" (Riksantikvarieämbetet. Riksintressen Västernorrland).

Figur 2. Översikt med utredningsområdet markerat med röd pil. Fornlämningarna är markerade med blåa prickar och blåstreckade ytor. Den rödstreckade cirkeln visar ett område med 1 km radie från utredningsområdet.

Inom en radie på en kilometer från utredningsområdet finns ett tätt bestånd av fornlämningar i form av stensättningar, gravhögar, fyndplatser för slagg, gravfält, boplatser, fossil åker, husgrundsterrasser och en hålväg.

Raä 49 ligger på en mindre avsats i starkt sluttande (mot väster) tomtmark, tidigare betesmark. Raä 133:2 ligger ca 25 meter nordöst om Raä 49, högre upp i sluttningen på en planare/ svagt sluttande och rikligt stenbemängd yta. Marken används som hästhage och det mesta av vegetationen har trampats bort eller ätits upp av hästarna (åtminstone vid tidpunkten för utredningen). Till följd av detta har olika stenformationer blottlagts, vilka troligen inte skulle synas lika tydligt om det funnits mer växtlighet.

Platsen för Raä 133:1 ligger på en villatomt. Idag står ett garage på den plats som markerats i fms. På tomten fanns tidigare ett Folkets Hus, som brann ned på 2000-talet.

Figur 3. Raä 49. Foto från norr.

Figur 4. Grop i backen norr om Raä 49.

Figur 5. Yta vid platsen för Raä 133:1. Foto från norr.

Figur 6. Yta vid platsen för Raä 133:1. Foto från väster.

Figur 7. Västra delen av stensättningen Raä 133:2. Foto från väster.

Figur 8. Stensättningen Raä 133:2. Foto från nordväst.

Figur 9. Stenformation väster om Raä 133:2. Foto från väster.

Figur 10. Stenformation nordväst om Raä 133:2. Foto från sydväst.

Figur 11. Landskapet söder om Raä 49. Foto från sydväst.

Redovisning av arbetet

Högen Raä 49 hade en utbredning på 10 x 7,6 meter i nordvästlig- sydöstlig orientering. Högen låg i en sydvästligt exponerad sluttning och höjdskillnaden mellan de lägsta delarna i söder och högens topp var cirka 2,15 meter. Höjdskillnaden mellan högens norra del och toppen var däremot endast cirka 0,1 meter.

En grop fanns strax nordväst om högens mitt. Gropen såg ut som de i gravhögar vanligt förekommande plundringsgroparna. För att ta reda på status för den gravhögsliknande formationen Raä 49 grävdes ett mindre schakt för hand ner i högens centrala del. Arbetet var mycket tungt då de på högen stående björkarna hade ett omfattande rotsystem. Inget förhistoriskt material påträffades. Några konstruktioner kunde inte heller ses i högen. Tolkningen av högen är att fyllningen kommer från den grop som grävts in i backen strax norrut. En stenansamling fanns i schaktets västra del. Den kan ha uppkommit då de som grävde gropen velat skilja på sten och finare jordarter. Fyllningen i högen bestod mjäla/finsand med inslag av stenar.

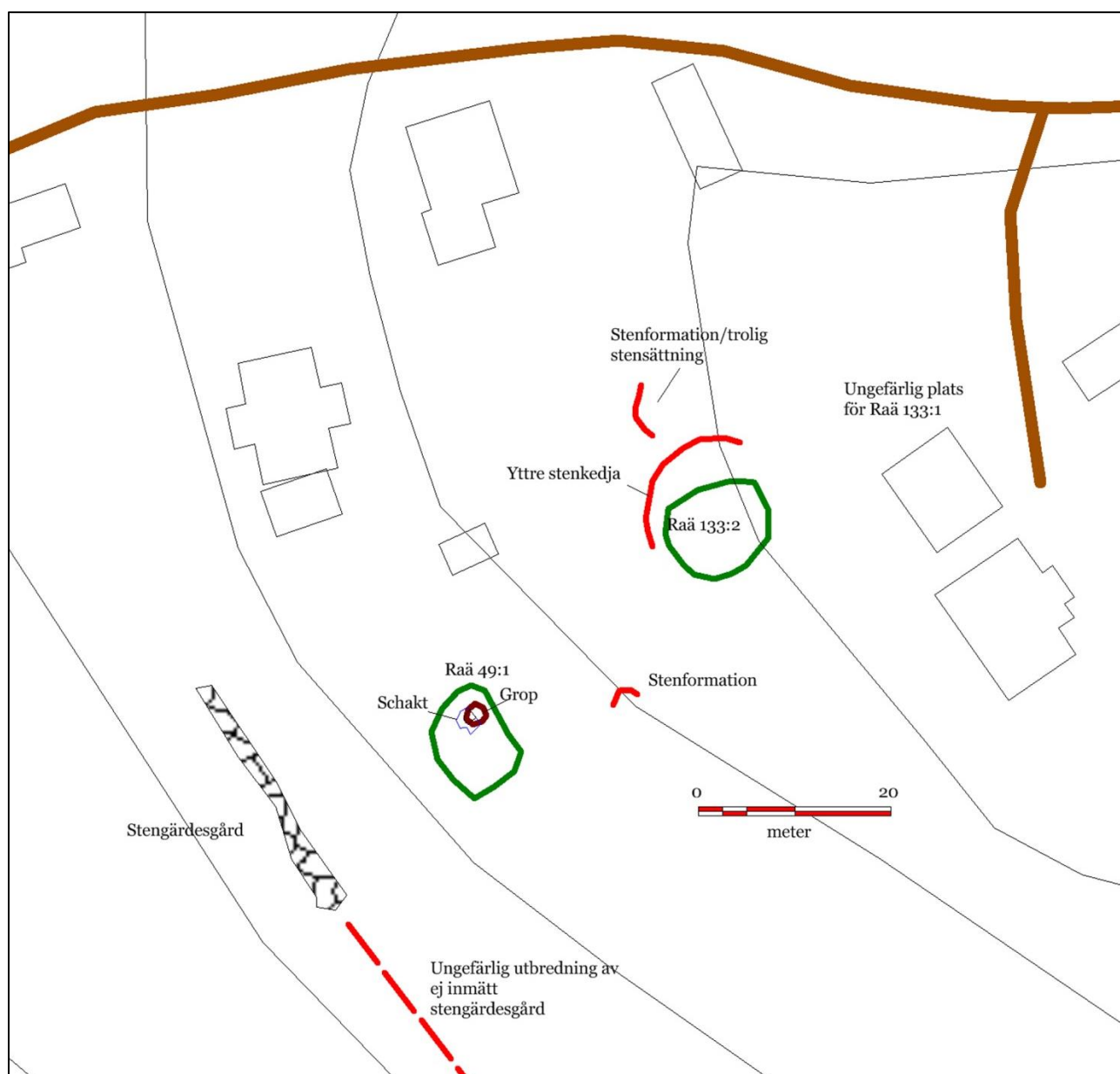
Figur 12. Markprofil i Raä 49, Foto från sydväst.

Vid utredningen av Raä 133:1 kunde inte några rester efter den fornlämning som undersöktes av Gunnar Ekelund 1939 påvisas (Eklund 1939). Möjligen kan en del av stenmaterialet söder om garagebyggnaden, i anslutning till hästhagen komma från graven.

Ekelund upprättade en karta över utredningsområdet. Lars-Göran Spång vid Murberget har rektifierat Ekelunds kartering på ett flygfoto för att få grepp om fornlämningarnas lägen (bilaga 1).

För att få ett exakt läge på stensättningen Raä 133:2 mättes lämningen in med RTK-GPS (mätosäkerheten låg på mellan 14 och 42 mm). Storleken var 12-13,5 m i diameter med den yttre stenkedjan och den inre stenpackningen är svagt oval, 9-10 m i diameter. Stensättningen ser tämligen välbevarad ut, men något omplockad och gropig i ytan. Fyllningen består av 0,2-0,6 m stora stenar och med en kantkedja av 0,3-0,9 m stora stenar. På stensättningen växer flera lövträd.

I hagen intill Raä 133:2 (där hästarna utplånat vegetationen) syntes flera stenformationer som troligen utgör stensättningar eller rester av stensättningar. Alla formationer mättes dock inte in.

Figur 13. Översikt med de inmätta fornlämningarna. Ett stall norr om Raä 133:2 finns ej med på kartan, ännu en möjlig stensättning låg i anslutning till stallet men mättes inte in då mätnoggrannheten var dålig.

Tolkning och resultat

Utredningen visade att inga tydliga rester finns av den tidigare undersökta stensättningen Raä 133:1.

Stensättningen Raä 133:2 mättes in och i samband med inmätningen uppmärksammades flera andra stenformationer i hagen, som troligen utgör stensättningar eller rester efter sådana. En av dessa tydliga stenformationer som låg i anslutning till stallet mättes inte in då mätvärdena vid tillfället var för dåliga och tiden dessutom var knapp.

Högformationen Raä 49 var av allt att döma inte någon grav utan rester efter gropgrävning i backen intill.

Området ingår i riksintresseområdet och Raä 133:2 med omgivande ytor bör betraktas som en fornlämning där även stengärdesgården och ängsmarken ingår.

En noggrannare inventering/ undersökning av stenformationerna i hästhagen kring Raä 133:2 behövs för att klargöra om där finns fler gravar.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsmuseets dnr:2014/63

Länsstyrelsens dnr: 434-1482-14

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Alnö

Fastigheter: Alnö-Nysäter 2:34, 2:29, 2:36

Kartblad: 17H5g NV (RT90)

Raä 49: 6927456 / 623422 (SWEREF 99 TM) 6928313 / 1581937 (RT-90 2,5 gon V)

Raä 133:2; 6927481 / 623381 (SWEREF 99 TM) 6928339 / 1581969 (RT-90 2,5 gon V)

Nivå över havet: Raä 49 47-49 meter, Raä 133:2 56-57 meter

Undersökningstid: maj 2014

Personal: Maria Lindeberg, Ola George

Rapportsammanställning: Maria Lindeberg, Ola George

Dokumentationsmaterial i form av fotografier, mätfiler och beskrivningar förvaras på Murberget, Läns museet Västernorrland.

Referenser

Ekelund, G. 1939. Rapport över restaurering och undersökningar av de inom Alnö socken, Medelpad förekommande fasta fornlämningar.

Riksantikvarieämbetet 1996. Riksintressen Västernorrland. Värdetexter avseende områden i Västernorrlands län med kulturmiljövärden av riksintresse enligt 2 kap 6 § NRL.

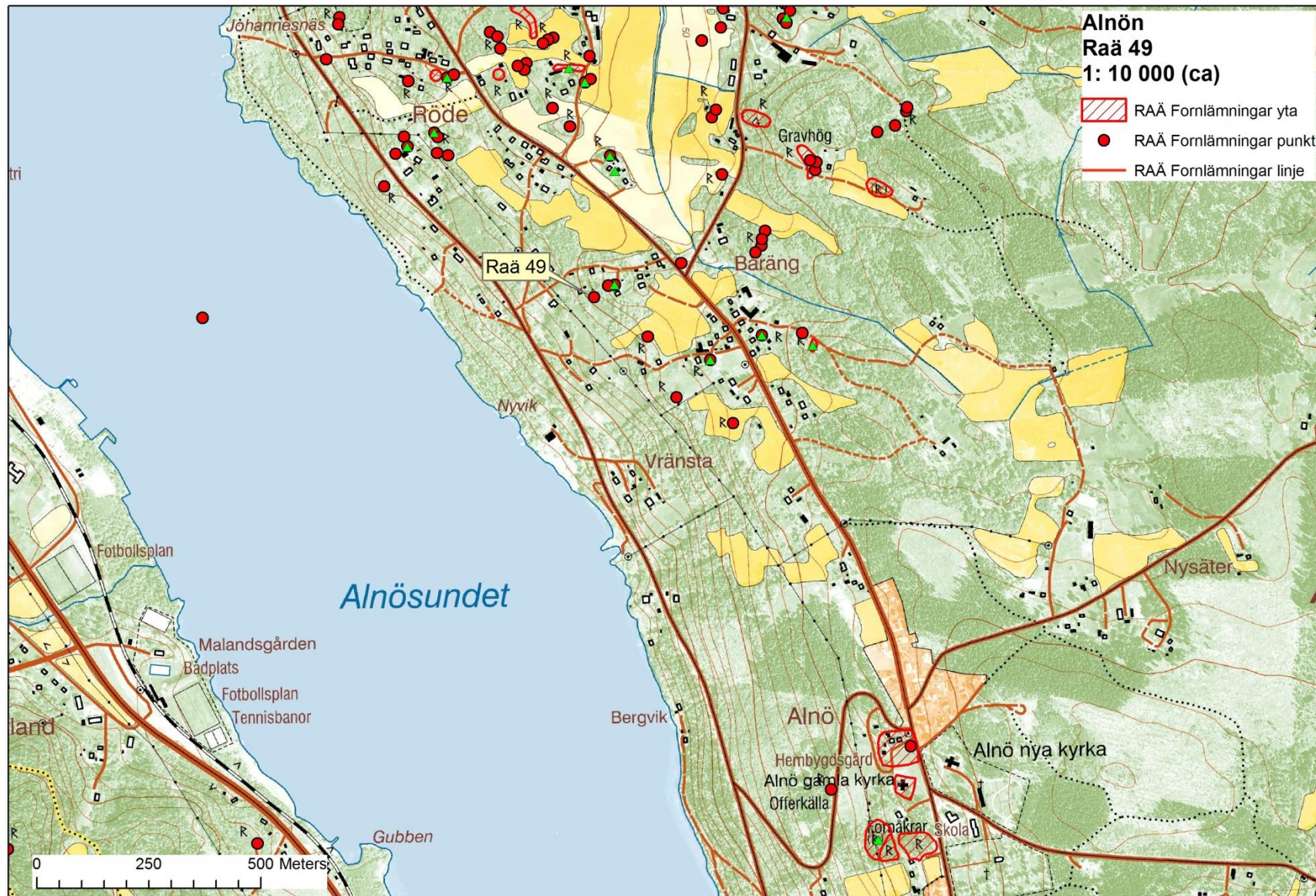
Bilagor

1. Kartor
2. Fotolista med ”kontaktkarta”
3. Utdrag från fmis Raä 133

1. Kartor

Flygfoto med Gunnar Ekelunds kartering inlagd.

Karta från fmis med närområdet till Raä 49 Alnö sn.

2. Fotolista med "kontaktkarta"

Fotonr	Motiv	Fotograferat från
1	Raä 49	Nv
2	Raä 49	N
3	Raä 49	Sö
4	Raä 49	S
5	Grop i backen norr om Raä 49	Sö
6	Raä 49	Ö
7	Raä 49	Nö
8	Hagen mellan Raä 133:2 och 49	Nv
9	Hagen mellan Raä 133:2 och 49	Sö
10	Stensättningen Raä 133:2	N
11	Stensättningen Raä 133:2	Nö
12	Stensättningen Raä 133:2	Nö
13	Stensättningen Raä 133:2	Sv
14	Stensättningen Raä 133:2	V
15	Grop i backen norr om Raä 49	S
16	Östra delen av stensättningen Raä 133:2	Sv
17	Norra delen av stensättningen Raä 133:2	S
18	Ytan väster om stensättningen Raä 133:2	Sv
19	Rund sten upplagd på stolpe vid vägen norr om hembygdsgården	
20	Provgrop i högformationen Raä 49	Nö
21	Garagebyggnad vid platsen för den tidigare undersöktagraven Raä 133:1	N
22	Vägsjärning norr om garagebyggnaden	S
23	Vägsjärning norr om garagebyggnaden	S
24	Vägsjärning norr om garagebyggnaden	N
25	I bildens främre del, stenpackning söder om garaget som möjligen kan vara rester efter Raä 133:1, i bakgrunden stensättningen Raä 133:2	N
26	Stensättningen Raä 133:2	N
27	Stenpackning söder om garaget som möjligen kan vara rester efter Raä 133:1	N
28	Ytan mellan garaget och hagen.	S
29	I bildens främre del, stenpackning söder om garaget som möjligen kan vara rester efter Raä 133:1, i bakgrunden stensättningen Raä 133:2	N
30	Stenpackning söder om garaget som möjligen kan vara rester efter Raä 133:1	Nö
31	Grusplanen norr om garaget	Sö
32	Vägsjärning norr om garagebyggnaden	Sö
33	Yta i hagen väster om garagebyggnaden	V
34	Norra och centrala delen av stensättningen Raä 133:2	V
35	Yta i hagen väster om garagebyggnaden	V
36	Yta i hagen med möjlig stensättning väster om Raä 133:2	Sv
37	Yta i hagen med möjlig stensättning väster om Raä 133:2	Nv
38	Stensättningen Raä 133:2	N
39	Stensättningen Raä 133:2	Nö

40	Stensättningen Raä 133:2	Nö
41	Stenformation i hagen mellan Raä 133:2 och 49	Nv
42	Provgrop i högformationen Raä 49	Nö
43	Provgrop i högformationen Raä 49	Nö
44	Stenpackning i provgrop i högformationen Raä 49	Sv
45	Stenpackning i provgrop i högformationen Raä 49	Nv
46	Stenpackning i provgrop i högformationen Raä 49	Nv
47	Stenpackning i provgrop i högformationen Raä 49	Nö
48	Arbetsbild, Ola George gräver i provgrop i högformationen Raä 49	
49	Översiktsbild på ytan sydväst om högformationen Raä 49	Nö
50	Arbetsbild, Ola George gräver i provgrop i högformationen Raä 49	
51	Översiktsbild på ytan sydväst om högformationen Raä 49	Nö
52	Raä 49 och grop i backen	Sv
53	I förgrunden Raä 49, i bakgrunden Ola George gräver	Sö
54	Gropen norr om Raä 49	Sö
55	Gropen och Raä 49	Nö
56	Stenformation söder om Raä 133:2	S
57	Provgrop i högformationen Raä 49	Sv
58	Provgrop i högformationen Raä 49	Sv
59	Provgrop i högformationen Raä 49	Sv
60	John Molin från Länsstyrelsen och Ola George vid stensättningen Raä 133:2	Sv
61	John Molin från Länsstyrelsen och Ola George vid stensättningen Raä 133:2	Sv
62	Stensättningen Raä 133:2	Nv
63	Provgrop i högformationen Raä 49	Nö
64	Provgrop i högformationen Raä 49	Sv
65	Arbetsbild, Ola George mäter med RTK-GPS	
66	Provgrop i högformationen Raä 49	Sö
67	Provgrop i högformationen Raä 49	Nv
68	Högformationen Raä 49	V
69	Högformationen Raä 49 efter att provgropen lagts igen	V
70	Högformationen Raä 49 efter att provgropen lagts igen	Nö
71	Högformationen Raä 49 efter att provgropen lagts igen	Nö
72	Översikt av yta väster om utredningsområdet	V

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

3. Utdrag från fmis

R 1999-10-02 Bjm Nr: 133 Blad: 17459 Alnö NV		Sakord: 1) Stensst ru 1 D, 2) Stensst ru 1	
Art: Grövgropp		Tillägg nr 1 1999-10-27 Bjm	
Antal: 2			
Fastighet: Alnö-Nyseter 2:29 (n.f.l.)			
Namn:			
Orientering: 16 m 260 ggn om SV hörnet av Folkets hus till nr 2.			
Terräng: Klän och avsats i V-slut. lund moränmark. Tomtommark (skogsmark)			
Beskrivning: 1) Stensättning, rest av numera återstår i NV delen. 7 x 3 m (NO-SV) och 0,3 m h. Delvis undersökt 1939 (SHM 22492:16)			
7 m V om nr 1 är nr			
2) Stensättning, närmast rund, 10 m diam, och 0,4 m h. Fyllning av 0,2-0,6 m st stenar Omplöskad och gropig yta. Kamferdj, 0,2-0,3 m h om 0,3- 0,9 m d skvar Omvänt med tabulka unga lövhad			
Tidigare anteckningar:		Specialkartor:	
G Ek. lund, nr 1939, nr 19, M. lund, nr 389/1990 (A. W. lund)		Fotos:	
Kommentarer:		Datum: 19	